

RECENZJE KSIĄŻEK

Renate Hudak, Harald Harazim, Schnell, einfach, blüht! Pflegeleichte Blumenbeete für jeden Garten, (Szybko, łatwo, kwitnie! Łatwe do uprawy rabaty kwiatowe w każdym ogrodzie), ss. 144, Stuttgart (Hohenheim) 2019, Eugen Ulmer KG, ISBN 978-3-8186-0085-3, www.ulmer.de

Książka Renate Hudak i Haralda Harazima *Szybko, łatwo, kwitnie! Łatwe do uprawy rabaty kwiatowe* to interesująca publikacja dotycząca zakładania rabat kwiatowych i ogrodów. Pojęcie „rabata kwiatowa” rozumiane jest tu szeroko, jako zakładanie nasadzeń bylinowych o różnorodnym charakterze. Przekracza ono rozumienie angielskiej „rabaty mieszanej” (ang. mixed borders), tak charakterystycznej dla Wielkiej Brytanii. Obejmuje ona głównie byliny, ale także rośliny drzewiaste (przede wszystkim róże), z pięknymi, dużymi kwiatami. Wymagają one jednak zazwyczaj znaczącej opieki ogrodniczej.

Autorami omawianej książki o rabatach bylinowych jest małżeństwo, Renate Hudak i Harald Harazim. R. Hudak pracuje w Ogrodzie Botanicznym w Augsburgu, gdzie jest odpowiedzialna za popularyzację, nauczanie podstaw ekologicznego ogrodnictwa oraz doradztwo w zakresie zakładania ogrodów. Od wielu lat pisze artykuły i książki o charakterze ogrodniczym. Wraz z mężem oferuje bogaty program referatów i seminariów (por. www.renate-hudak.de). Natomiast H. Harazim studiował nauki techniczne na Uniwersytecie Technicznym w Braunschweigu, a następnie pracował w dużym niemieckim przedsiębiorstwie energetycznym. Od kilku lat współpracuje ściśle z żoną, zajmując się głównie problematyką ekologiczną i doradztwem w zakresie ogrodnictwa.

Książka R. Hudak i H. Harazima składa się z trzech części, które obejmują podstawy wiedzy dotyczące zakładania rabat kwiatowych: „Byliny celowo wprowadzane na scenę”, „Moduły – co pasuje razem” oraz „Działania na rzecz łatwej opieki nad bylinami”. Całość zamyka „Serwis” zawierający: „Skorowidz roślin”, „Szybko znaleźć” (najważniejsze pojęcia ogrodnicze), „Ważne adresy i źródła zaopatrzenia w rośliny”, „Polecane lektury” (strony internetowe, książki) oraz „O autorach”.

Charakter wstępny ma część „Byliny celowo wprowadzane na scenę”, przedstawiająca czytelnikowi: „Podstawową wiedzę o stanowiskach” i „Podstawową wiedzę o kształtowaniu nasadzeń bylinowych”. Autorzy wskazują jak przygotować i pielęgnować ra-

batę kwiatową piękną w ciągu całego roku i jak prawidłowo dobierać rośliny do odpowiednich stanowisk. Hudak i Harazim, tak jak Richard Hansen i Friedrich Stahl w swej książce z 1981 r. pt. *Byliny i ich zakresy życia*, wydzielili siedem stanowisk dla bylin: zadrzewienia, brzegi zadrzewień, wolne powierzchnie, brzegi wód, wody, nasadzenia skalne i rabaty. Różnią się one stopniem naświetlania (słoneczne, pozasłoneczne, półcieniste), wilgotnością, ekspozycją na różne czynniki środowiska (np. stosunki wietrzne, położenie wobec stron świata itp.), a także sąsiedztwem innych roślin (zwłaszcza drzew i krzewów).

Byliny to trwałe, wieloletnie rośliny zielne, które nie mają części zdrewniałych. Obumierają zimą, by znów odrodzić się wiosną. Długość ich życia jest różna, związana z cechami gatunkowymi i z warunkami siedliskowymi.

Byliny spotykane przy zadrzewieniach lub brzegach zadrzewień wymagają warunków cienistych i równomiernie wilgotnych gleb próchnicznych, bogatych w składniki odżywcze. Wolne powierzchnie to stanowiska słoneczne, ciepłe, bez cienia drzew, doskonałe dla bylin preriowych, w tym także trawy. Typowa rabata kwiatowa nie ma natomiast żadnego wzorca w naturze, jest zawsze dziełem człowieka i wymaga wielu zabiegów ogrodniczych.

Tworzenie nasadzeń bylinowych wymaga dobrej znajomości stosowanych roślin. Wyróżnia się więc „byliny główne”: gatunki bujne i długowieczne, stanowiące szkielet nasadzeń, „byliny dodatkowe”: gatunki wiosenne i wczesnoletnie oraz późnoletnie i jesienne, a także te, które są określane mianem statystów. Wypełniają one powstające luki.

Jednym z podstawowych pytań jest: „Jak wiele roślin sadi się na określonej powierzchni?”. Podstawowa reguła mówi: na małą rabatę 3-4 gatunki, a na większą 6-7 gatunków. Ważna jest także liczba roślin na m²: wysokie gatunki to 2-3 sztuki, średniowysokie 4-6 sztuki, niskie 7-9 sztuk i karłowate byliny 5-10 sztuk. Pamiętać należy, że ulistnienie bylin jest równie ważne jak kwiaty.

Rabata bardzo różni się w toku wegetacji. Na rabacie wiosennej dominują kwiaty kwitnące wiosną i rośliny cebulkowe, na rabacie letniej byliny ozdobne o wielu barwach, a na rabacie jesiennej trawy i byliny kwitnące na żółto i fioletowo. Nawet na rabacie zimowej znajdziemy różnorodne kwitnące byliny.

Kolejny rozdział książki poświęcony jest podstawowym zasadom stosowania i kształtowania odpowiednich kombinacji roślin do wybranych stanowisk, co

jest kluczowe dla udanych nasadzeń. Autorzy określają je jako system modułów. Dla czterech wybranych typów stanowisk (wolna powierzchnia, rabata, zadrzewienie, brzeg zadrzewień) i czasu życia bylin, szkicują autorzy dwa lub trzy moduły. Każdy z nich dotyczy określonego wyboru roślin i planu nasadzeń. Wybór bylin obejmuje 5-6 gatunków podstawowych oraz 5-6 gatunków alternatywnych i uzupełnień. Przestrzenną podstawą każdego modułu jest powierzchnia $2 \times 2 \text{ m} = 4 \text{ m}^2$. Autorzy książki do tworzenia modułów wybrali byliny możliwie nieskomplikowane i łatwe do uprawy.

W części „Wolna powierzchnia: miejsca i światło w nadmiarze” omówiono 3 moduły: „Bujność łąki”, „Żwir i słońce” oraz „Nastroj prairii”. Z kolei „Rabata: Wspinalość barw i barwne bogactwo kwiatów” omawia: „Moduł 4: Barwne bogactwo kwiatów”, „Moduł 5: Mixed Borders” i „Moduł 6: Towarzysze róż”. Stanowisko „Zadrzewienia: Cudowne miejsca cieniste” to kolejne 3 moduły: „Czar lasu”, „Elegancja w ciemnym zakątku” i „Mistrzowie przeżycia”. „Brzeg zadrzewienia: Gra ze światłem i cieniem” opisuje „Moduł 10: Barwne ulistnienie i barwne kwiaty” i „Moduł 11: Wiatr i pogoda”. W opisie każdego z jedenastu modułów Czytelnik znajdzie także porady dotyczące gatunków typowych dla każdego z nich oraz ich wymagania.

W rozdziale ostatnim znajdują się rady dotyczące prawidłowego sadzenia i rozsadzania bylin, nawożenia, ochrony w czasie zimy, cięcia i zapobiegania samosiewowi, naturalnej ochrony roślin i prawidłowego zabezpieczania bylin wysokich.

Książka Renate Hudak i Haralda Harazima zasługuje na uwagę polskich czytelników. Pozwala ona na łatwe tworzenie rabat, uwzględniające gatunki i odmiany bylin odpowiednie do określonych stanowisk. Na podkreślenie zasługuje przejrzysta forma książki i jej aspekt praktyczny. Może być cenną pomocą dla miłośników ogrodów i bylin, ale również dla profesjonalnych ogrodników.

Eugeniusz Koźmicki (Poznań)

Franz Ruess, Taschenatlas resistente und robuste Obstsorten (Podręczny atlas. Odporne i wytrzymałe odmiany owoców), ss. 192, 152 barwne fotografie, 14 rycin, Stuttgart (Hohenheim) 2016, Eugen Ulmer KG, ISBN 978-3-8007-0342-3, www.ulmer.de

Owoce stanowią ważny składnik pożywienia człowieka, a te z własnego ogrodu są zazwyczaj najsmaczniejsze. Stworzenie sadu z odpowiednimi drzewami, odpornymi na choroby i ataki szkodników, to główny cel ogrodników. Naprzeciw tym zainteresowaniom wychodzi *Podręczny atlas. Odporne i wytrzymałe odmiany owoców*. Książka F. Ruessa skierowana jest do tych, którzy pragną swoje sady ukształtować atrakcyjnie, a jednocześnie ograniczać czas i nakłady finansowe na zabiegi uprawowe i środki ochrony roślin. Składa się z: „Przedmowy”, „Spisu treści”, „Wyjaśnień do opisu odmian”, „Wskazówek do uprawy”,

„Odmian od A do Z” oraz „Serwisu”.

W „Przedmowie” autor omawia krótko główny cel książki i jej adresatów.

„Wyjaśnienia do opisu odmian” oparte są na konkretnych doświadczeniach uprawowych Państwowego Zakładu Nauczania i Doświadczeń w Zakresie Uprawy Winorośli i Sadownictwa Weinsberg koło Bad Friedrichshall. Przy opisie odmian omówiono: pochodzenie, wzrost drzew, najważniejsze cechy odmian, opis owoców, choroby i czynniki szkodliwe, plony i możliwości ich przechowywania, właściwości owoców (m.in. stosunek cukrów do kwasów, zawartość witaminy C), podstawowe dane fenologiczne (początki wegetacji, pełne kwitnienie, czas zbiorów). Przedstawiono także klasyfikację gatunków: „Do ogrodów przydomowych i działkowych”, „Do wytwarzania soków i moszczu”, „Do bezpośredniej sprzedaży”, „Do wytwarzania alkoholi”, „Do uprawy na łąkach z drzewami owocowymi”, „Odmiany z właściwościami prozdrowotnymi”, „Odmiany szczególnie korzystne do przechowywania” i „Odmiany przydatne w kuchni”.

Ważne miejsce zajmują wskazówki uprawowe 150 łatwych do uprawy odmian owoców, które charakteryzują się wysoką odpornością na choroby i czynniki szkodliwe. Najbardziej popularne w Europie są jabłka, pochodzące historycznie z Kaukazu. Zagrożenie dla nich stanowią parch jabłoniowy (*Venturia inaequalis*) i mączniak (*Podosphaera leucotricha*), ale obecnie istnieje już wiele odpornych odmian jabłoni. Bardziej narażone na różne choroby są grusze. W Europie Zachodniej i Środkowej popularne są czereśnie i wiśnie, a także śliwy (m.in. węgierki, renklody, mirabelki). Trudniejsze w uprawie są brzoskwinie i morele, które mają większe wymagania dotyczące temperatury oraz są podatne na różnorodne choroby. Długą tradycję uprawy ma winorośl. Ważne miejsce w Polsce zajmują uprawy truskawek, agrestu, malin, jeżyn i porzeczek (w tym bogate w witaminy czarne porzeczeki), a mniejsze - borówki amerykańskiej. Popularne w Europie są także orzech włoski i laskowy.

Najszerzy jest rozdział „Odmiany od A do Z”. Wśród odmian jablek, odporne i wytrzymałe są: Admiral (znaczenie krajobrazowe), Allegro (idealne jabłko letnie do ogrodów przydomowych), Ariwa (odmiana deserowa), Barbarossa (znakomity smak; uprawy ekologiczne i przydomowe), Diana (wczesna odmiana do ogrodów przydomowych), Galiwa (alternatywna do Gali, wszechstronne wykorzystanie), Heliodor (piękna budowa drzew, dobra odmiana do ogrodów przydomowych), Lucy (smaczna odmiana z nutą bananową), Merkur (słodkie jabłko ze znakomitym smakiem), Nela (smaczne wczesne jabłko do ogrodów przydomowych, korzenny smak), Releika (atrakcyjne jabłko letnie w ogrodach przydomowych), Rubinola (znaczenie krajobrazowe, bardzo dobry smak owoców), Saturn (odmiana przydatna dla chorych na cukrzycę), Solaris (późna, smaczna odmiana o smaku cytrynowym).

Grusze cenione są jako owoc deserowy i wykorzystywane do przetworów. Do odpornych odmian należą: Concorde (nadaje się do upraw ekologicznych, ma dobry smak i dobry aromat), Konferencja (znana stara odmiana, bardzo soczysta i słodka), Gerburg (najlep-

sza odmiana wśród dwubarwnych, bardzo dobry smak i aromat), Novembra (odmiana handlowa i hobbyistyczna, znakomity smak), a także Wahl'sche Schnapsbirne (do wytwarzania produktów alkoholowych).

Do szlachetnych owoców należą czereśnie i wiśnie: Burlat (wczesne plony, dobry aromatyczny smak), Dollenseppler (odmiana do wytwarzania alkoholi), Morina (nadaje się do wytwarzania soków i kompotów). Cenione są również odporne i wytrzymałe odmiany śliw m.in.: Emmi (wszechstronne zastosowanie kulinarne), Haroma (smakowo bardzo dobra, aromatyczna, nadaje się do przechowywania), Presenta (wyważony smak, wszechstronne zastosowanie). Do odpornych i wytrzymałych odmian brzoskwiń i moreli zalicza się: Redhaven (wartościowa, wszechstronna odmiana), South Haven (dobry smak, silny aromat, wszechstronne wykorzystanie), Goldrich (do bezpośredniej sprzedaży i ogrodów przydomowych).

Odporne i wytrzymałe odmiany truskawek cieszą się uznaniem konsumentów. Są to: Darselect (dobry smak i aromat, odmiana odporna na wysoką temperaturę), Elianny (uprawa bezproblemowa, jedna ze smakowo najlepszych odmian), Sonata (dobry smak i aromat, przydatna do upraw ekologicznych), Vivaldi (zdrowa i trwała w przechowywaniu odmiana, dobry smak i aromat). Wcześniej dojrzewają i cenione są agresty: Invicta (zielona odmiana do upraw handlowych i w ogrodach przydomowych), Redeva (smaczna i odporna odmiana, idealna do ogrodów przydomowych), Remarka (odporna, smaczna, duże owoce). Do bardzo smacznych i cenionych owoców należą maliny letnie: Meeker (stara i ceniona odmiana, przydatna do ogrodów przydomowych i upraw ekologicznych), Rubaca (odmiana odporna), Willamette (do przetwórstwa i upraw w ogrodach przydomowych) oraz odmiany jesienne: Autumn Bliss (stara standardowa odmiana, zalecana do uprawy w ogrodach przydomowych), Polka (intensywny, dobry smak). Bardzo odporne i cenione są odmiany jeżyn: Loch Ness i Novaho, a także odmiany porzeczek czerwonych: Detvan (dobry smak z silnym aromatem), Jonkheer van Tets (stara ceniona i odporna odmiana), Rovada (odporna, ceniona odmiana). Popularne są również odporne porzeczki czarne: Ceres (odporna odmiana polskiego pochodzenia), Ometa (odmiana deserowa, odporna na choroby), Titania (ceniona szwedzka odmiana). Smaczne i odporne odmiany borówki amerykańskiej cieszą się zainteresowaniem konsumentów i producentów (odmiany Bluecrop i Duke).

Długą tradycję hodowli mają też orzechy włoskie i laskowe. Do najlepszych odmian orzechów włoskich zalicza się: Lara, Mars, Red Rief (czerwone jądro orzechowe), a do laskowych - Halle'sche Riesennuss.

Książka Franza Ruessa *Podręczny atlas. Odporne i wytrzymałe odmiany owoców* zasługuje na uwagę polskich czytelników. Jest ona bardzo ważna dla producentów i konsumentów owoców, którzy poszukują odmian odpornych na choroby i czynniki szkodliwe.

Eugeniusz Kośmicki (Poznań)

Christian Kress, Meine Welt der Stauden. Staudenbeete anlegen, pflegen und verändern (Mój świat bylin. Zakładanie, pielęgnacja i zmiana rabaty bylinowej), 224 strony, 220 barwnych fotografii, Stuttgart (Hohenheim) 2017, Verlag Eugen Ulmer, ISBN 978-3-8001-0834-3, www.ulmer.de.

Christian Kress należy do najbardziej znanych w Europie Środkowej ogrodników zajmujących się bylinami. Jego ogrodnictwo pod nazwą „Byliny Sarastro” zostało założone w 1995 r. „Byliny Sarastro” to gatunki botaniczne zmienione przez człowieka w cenione ozdobne byliny ogrodowe, podobnie jak zły kapłan Sarastro zmienia się w szlachetnego władcę (Wolfgang A. Mozart *Czarodziejski flet*). Głównymi bylinami uprawianymi przez Kressa są: rośliny cieniolubne, rośliny alpejskie oraz byliny rabatowe i preriowe, które można podziwiać w ogrodzie pokazowym.

Swoim bogatym doświadczeniem botaniczno-ogrodniczym dzieli się Ch. Kress w obszernej (224 strony) i bogato ilustrowanej (220 barwnych fotografii) książce *Mój świat bylin. Zakładanie, pielęgnacja i zmiana rabaty bylinowej*.

Ruth Wegerer w przedmowie pt. „Zuch w ogrodzie bylinowym: Christian Kress” podkreśla wyjątkowość i niezwykłość ogrodnictwa „Byliny Sarastro” i jego założyciela.

Na pozycję tę składają się rozdziały: „Fascynacja i powołanie”, „Praktyczna wiedza o bylinach”, „Ulubione byliny”, „Kilka doświadczeń i przykłady nasadzeń roślin” i „Serwis”.

W części pierwszej autor z pasją zapoznaje Czytelnika ze swoim ogrodem, jego zmianami w ciągu roku oraz pozyskiwaniem ze środowiska naturalnego, hodowlą i selekcjonowaniem roślin, a jest ich tam ponad 2000 gatunków i odmian. Co ciekawe, wiele ze znajdujących się tam okazów zostało znalezionych jako przypadkowe siewki w najbliższej okolicy. Inne pochodzą z Grecji, Turcji, Iranu, obszaru Himalajów i Chin. Autor podkreśla także znaczenie w ich rozpowszechnieniu działań Międzynarodowej Unii Bylin.

Rozdział „Praktyczna wiedza o bylinach” poświęcony jest: zastosowaniu bylin, zagadnieniu odpowiednich warunków glebowych, wielkości i formom rabat oraz ich planowaniu, wprowadzaniu nowych odmian, metodom usuwania najbardziej ekspansywnych bylin, problemowi stosowania roślin jadalnych i trujących, prawidłowej opiece nad bylinami (podstawowe prace w cyklu rocznym), kulturze odmładzania roślin długowiecznych oraz metodom rozmnażania bylin i walce z chwastami.

Swoje upodobania i preferencje przedstawia autor w rozdziale „Ulubione byliny”. Omawia szczególnie byliny alpejskie i ogrodów skalnych, byliny obszarów półcienistych i rabaty bylinowe. Wśród bylin alpejskich i ogrodów skalnych znajdziemy opisy m.in.: wulfenii Schwarza, pięknie pachnących goździków czy czyścica lawendolistnego. Rośliny obszarów półcienistych to m.in.: zawilec gajowy, złotokolan wirginijski, różnorodne kokorycze, różne gatunki i odmiany przebiśniegow, ciemiernik cuchnący, przyłaszczka pospo-

lita, wiele odmian ziarnopłonu wiosennego czy oryginalny storczyk tybetański. Jesienią kwitną skalnice i wielokwiatowa rutewka z Himalajów. Bogata lista bylin rabatowych obejmuje m.in.: kwiatowy szczypiorek, różne odmiany astrów, obficie kwitnącą bergenię, trzcinnik koreański, chryzantemę, wilczomleczę, bodziszki, liliowce, floksy czy nawłóć. Jednak okazem „flagowym” ogrodnictwa Kressa pozostaje dzwonek *Campanula* ‘Saraastro’.

Ostatnia część książki poświęcona jest własnym doświadczeniom ogrodniczym autora i charakterystycznym przykładom nasadzeń bylin. Przedstawia ona: dynamikę i statykę nasadzeń, różnorodność gatunkową i postulat minimalizmu, trwałość ogrodów cienistych, stanowiące duże wyzwanie suche obszary cieniste, wilgotne obszary cieniste; rabaty o zmieniającej się wilgotności, ogrody żwirowe i stepowe jako wynik zmian klimatu, stanowiska ekstremalne przy szlakach komunikacyjnych, a nawet byliny na dachach, bogactwo świata roślin w alpinariach i ogrodach skalnych, sąsiedztwo warzyw i bylin oraz byliny w donicach, skrzyniach i pojemnikach. Każdy z wymienionych podtematów został omówiony szczegółowo i profesjonalnie.

Książka Ch. Kressa *Mój świat bylin. Zakładanie, pielęgnacja i zmiana rabaty bylinowej* zasługuje na uwagę polskich czytelników. Zawiera ona aktualne informacje teoretyczne i praktyczne dotyczące uprawy bylin, tworzenia rabat i ogrodów, wykorzystujące własne doświadczenia ogrodniczo-botaniczne autora. Lekturę bardzo ułatwiają liczne barwne fotografie. Książka zasługuje na szerokie spopularyzowanie w Polsce jako cenna pomoc dla specjalistów i szerokiego grona miłośników roślin i ogrodów.

Eugeniusz Kośmicki (Poznań)

Didier Willery, *Was wächst wo? 1900 Gartenpflanzen für jeden Standort, (Co gdzie rośnie? 1900 roślin ogrodniczych dla każdego stanowiska w ogrodzie), 384 ss., Aus dem Französischen von Sabine Hesemann, ISBN 978-3-8186-0551-3, Stuttgart (Hohenheim) 2018, Eugen Ulmer KG, www.ulmer.de.*

Didier Willery jest znanym i cenionym, nie tylko we Francji, autorem książek o roślinach w ogrodach. Jego najnowsza książka *Co gdzie rośnie? 1900 roślin ogrodniczych dla każdego stanowiska w ogrodzie* ma charakter leksykonu przeznaczonego zarówno dla szerokiego grona miłośników roślin ozdobnych i ogrodów, jak i dla specjalistów. Zawiera precyzyjny opis gatunków drzew, krzewów, bylin, pnączy, roślin cebulkowych oraz roślin jednorocznych i dwulettnich. Poznajemy rośliny zgodnie z maksymą: „Właściwa roślina na właściwym miejscu”. Zaletą książki jest podział roślin według kalendarza kwitnienia, barwy kwiatów i zapachów, właściwości liści, owoców i kory, wzrostu i wielkości roślin oraz określonego ich wykorzystania.

Książka Didiera Willery’ego składa się z wprowadzenia („Właściwa roślina na właściwym miejscu”), pięciu głównych rozdziałów („Kalendarz kwiatów”, „Barwy i zapachy kwiatów”, „Liście, owoce, kora”, „Wzrost i wielkość roślin”, „Stanowiska roślin i szczególne ich wykorzystanie”) i zakończenia („Skorowidz”, „Podziękowania”).

Na podkreślenie zasługuje fakt, że leksykon ten jest próbą podsumowania ostatnich trzydziestu lat pracy i doświadczeń autora.

Willery dzieli rok wegetacyjny na kilka etapów: styczeń do połowy lutego, połowa lutego do końca marca, koniec marca do początku maja, maj i początek czerwca, połowa czerwca do końca lipca, sierpień do połowy września, wrzesień i październik oraz listopad i grudzień. W każdym z nich pojawiają się, kwitną i obumierają inne, szczegółowo opisane gatunki. Rozważania kończy tabela poświęcona roślinom długo (trwale) kwitnącym.

Kolejny rozdział poświęcony jest barwie kwiatów i ich zapachom. Autor wyróżnia kwiaty: białe, zielone, jasnożółte, żółte, pomarańczowe, czerwone, purpurowe i „czarne”, a także kwiaty zabarwione różowo, jaskrawoczerwono i „malwowo”. Odrębny fragment poświęcony jest kwiatom pachnącym. Rozdział ten kończą tabele: „Niedocenione źródła pyłku” i „Jadalne kwiaty”.

Rozdział poświęcony liściom, owocom i korom jest bardzo obszerny, przedstawia bogactwo ich form, ale także barw. Autor wyróżnia liście: zimozielone, duże, pocięte i piórkowe, niebieskie, srebrzyste, białe obrzeżone, białe marmurkowane, zabarwione na złoto, żółto marmurkowane, zabarwione brązowo i rudą, purpurowe, czarne i różowe. Opisuje także jesienne zabarwienie liści oraz ciekawe zagadnienie liści pachnących i jadalnych.

Na uwagę ogrodników zasługują także owoce ozdobne: białe i różowe, żółte i zabarwione na pomarańczowo, czerwone, niebieskie i czarne oraz owoce zasuszone na roślinach. W tabeli przedstawiono owoce dekoracyjne i jadalne. Ozdobą ogrodów i parków jest kora: biała i żółta, pomarańczowa i czerwona, purpurowa i czarna, zielona i pręgowana, cynamonowa i marmurkowana, a także z pięknymi cierniami, kolcami albo korkiem. Bardzo ciekawe i ozdobne są drzewa i krzewy ze skrzyżowanymi gałęziami.

W kolejnym rozdziale omówiono wzrost i wielkość roślin. Mogą być one: wyprostowane, kolumnowe, powierzchniowe, z natury okrągłe, pelzające, szerokie i piętrowe, zwisające, parasolowate, tworzące rozety i rozłogi. Znajdujemy tu spisy roślin według wielkości: 0-5 cm, 5-25 cm, 25-30 cm, 50-100 cm, 1-1,5 m, 1,5-2 m, 2-4 m, 4-7 m, 7-25 m i większe niż 25 m.

W zależności od lokalizacji i zastosowania autor proponuje zestawy roślin odpowiednie dla wybrzeża, podszytu i cienia, terenów wietrznych, a także dla różnych typów gleb: dobrych ogrodowych, kwaśnych, zawierających wapien, przepuszczalnych, gliniastych, trwale wilgotnych. Interesujące są propozycje roślin wodnych i błotnych; nawożących glebę oraz rośliny do doniczek, pojemników, na patia i żywopłoty.

Didier Willery opracował znakomity leksykon ogrodniczy przydatny zarówno dla specjalistów, jak i szerokiego grona miłośników roślin. Ułatwia on szybkie poznanie bogatego świata roślin ozdobnych według: kalendarza kwitnienia, barwy kwiatów i za-

pachów, właściwości liści, owoców i kory, wzrostu i wielkości roślin, zajmowanych stanowisk i ich wykorzystania w nasadzeniach ogrodniczych. Należałoby tę dobrze napisaną i bogato ilustrowaną książkę przetłumaczyć na język polski.

Eugeniusz Kośmicki (Poznań)